

Tillkomsten av Studentdagen & Växjöstudenternas Förbund

Så började det

Ju längre man ser bakåt – desto längre kan man se i framtiden.

Idag för snart 80 år sedan började det. Att till Växjöstudenternas Förbunds hemsida ge en sammanfattning av Studentdagens första år, är för mig ett förtroende och en grannliga uppgift. Den årliga Studentdagen började redan 1942, i samband med Växjöutställningen samma år. Då firades stadens 600-års jubileum. Vissa dagar hade uppkallats efter utvalda korporationer; där fanns Hembygdens dag, Hantverkets dag, Idrottens dag, Regementets dag, Barnens dag, Nykterhetens dag, Skolornas dag, Kulturens dag. Även Växjöstudenternas dag fanns i programmet den 2 juni 1942. I skuggan av denna förenings- och kulturvind, instiftades samma år även S:t Sigfrids Gille. Vid en förändring av stadsbilden, krigstidens påverkan och värnande av rötterna i hembygden, skolstaden Växjö, lades grunden till ett livaktigt föreningsliv. Växjöstudenternas förbund med Studentdagen bildades. Gamla läroverket, som ett dåtidens nav av kunskap, kom att bli det första läroverk, som hade en "modern upplysning", även med elektriskt ljus! Att sedan Gamla läroverkets byggnad, som KTH-professorn, Magnus Iseus ritat, fick ge plats för lasarettets utbyggnad, vet alla.

I dag för snart 80 år sedan berättas det att, några äldre studenter bl.a. Bundt, Eckerbom och Dankvart, bad enligt uppgift enträget en grupp, ledd av förste provinsialläkaren Axel Bergstrand, att även ta initiativ till en Studentdag – på vintern! – Studentdagen inskränktes dock till ett juni-möte. Ett kulturellt uppvaknande hade delvis sin grund i att gamla byggnader i Växjö revs under 1930- och 40-talet. De fyra unika esplanaderna förändrades, Västra mark och rullstensåsen ända ut till Evedal försvann i stora delar, liksom Ulriksbergsallén. Idag för snart 80 år hade alltså staden Växjö sitt 600-årsjubileum, men 1942 var en stormig tid i krigets skugga. Idag för snart 80 år sedan, då Axel Bergstrand så tog initiativ till den första Studentdagen, kunde man inte föreställa sig det gensvar, som detta initiativ skulle få.

Traditioner vid första året

Idag för snart 80 år sedan – står Studentdagen inför ett nytt jubileum. Idag för snart 80 år sedan gick abiturienterna, som djäknar i bruna kåpor på Växjös gator i sökandet efter gamla traditioner. De sökte – Quo vadis, svar på en oviss framtid; de offrade inför sin studentexamen i Sankt Sigfrids källa i Östrabos backe, de vandrade från dåvarande Gamla läroverket förbi Tegnérstatyn, Gamla Gymnasiet vid Domkyrkan, Peter Wieselgren-statyn och Norrtullskolan, som i en period utgjort läroverksbyggnad. Vägen gick mot Residenset, mitt emot Stadshotellet, där Studentfesten, middagen och studentbalen hägrade. Traditionerna lever kvar, är inte helt bortglömda – den dag som idag är.

Idag efter snart 80 år, ligger det nära till hands, att göra en återblick med minnen från vad som tilldragit sig. Varje utgiven årsskrift i sig utgör ett tidstypiskt dokument – med även fotografier hur våra Studentdagar utvecklats. Idag för snart 80 år sedan hölls det första minnstalet – talet till Minnet. Sammanställningen och utgivningen av "Minnestäl vid Studentdagarna 1943-2003" vittnar om vad utsedda Rector Diei, minnestalare, har att

berätta om sin historia, det tema som de valt för sina personliga minnen från skoltiden, från samtiden. Jubilerande årgångar och övriga studenter sökte sig år 1942 till den första Studentdagen. Framöver har det vissa år varit en tillströmning, med bekymmer att finna en samlingslokal, som rymmer alla till Studentdagens middag. De senaste åren har dessvärre Coronapandemin varit hinder för att samlas både på Katedralskolan och på en efterföljande middag.

Bilder från begynnelsen

Axel Bergstrand, som hade återkommit till sin skolstad frågade Carl Petri, utställningskommitténs ordförande, var och under vilka former Växjö-studenterna kunde träffas första gången. Några arrangemang hade inte vidtagits, varför Carl Petri lär ha yttrat "Gör då något åt saken!". Sagt och gjort, han samrådde med sin klasskamrat majoren George Agell och jur. stud. CH Mejer om huvuddragen i programmet. Annonsering skedde i all hast hos direktören Wilhelm Göthe på Smålandsposten. Planeringen måste gå fort, för det var de sista dagarna i juni och den 2 juli – skulle allt vara klart. Först kl 10 - kom man i kontakt med den Växjö-student, som skulle vara Rector Diei kl 16 samma dag, fil dr Ragnar Söderquist (student 1911)!

Den första studentdagen

Ett hundratal äldre och yngre studenter samlades, den 2 juli 1942 framför Gamla läroverket med några av läroverkslärarna. Den äldste bland dem var den 97- årige kyrkoheden Norlin (student 1872) med sitt böljande vita skägg. Välkomsttal hölls i aulan där så många Växjöstudenter fått uppleva morgonsamlingar och skrivningar. Temat blev Växjös 600-års jubileum, som även påskyndat initiativet till denna första dag, Växjöstudenternas dag. Temat blev till motto med orden: "idag skiljer oss inga titlar och rangskalor, min förhoppning är att denna samvaro skall stärka samhörigheten mellan olika generationer av Växjöstudenter och för oss alla bli en källa till glädje och vederkvickelse i framtiden." Rector Diei tog så till orda med sitt Minnestal, upprop förrättades – med resultat att 34 olika årgångar (!) hade mött upp detta år 1942. Parentation hölls för första gången över bortgångna Växjöstudenter.

Talet till Hembygden med skolminnen följde, med berättelser även om dramatiska inslag när läroverkets studenter hade slagmål med stadens övriga ungdomar 1889. Detta blev början för den studentlitterära föreningen Heimdall.

Middagen hölls sedan på Stadshotellet. En improvisation följde, ett vackert, oväntat inslag i programmet. Det var den tidigare nämnde kyrkoherden Norrlin (Student 1872) som begärde ordet och spontant talade till de yngre årsklasserna. Han tackade för att han fått uppleva alla dessa studentmössor omkring sig - efter alla dessa år. Han var nu ensam kvar, av sina 29 studentkamrater från 1872. Den gamle kärnkarlen med sitt vita böljande skägg slutade med omiskännlig rörelse: "Tack, detta skall bli ett minne för livet!". – Dagens studentdag ansågs så lyckad, att överstelöjtnant Stanler framhöll, att det borde upprepas på likartat sätt nästa år, vilket dock inte var en självklarhet. Denna kväll kröntes med ett annat fint, improviserat inslag. Flickskolans forna elever hade minnesfest. Rector Diei talade och en kvartett studentsångare sjöng "Warum bist Du so ferne" . Flickskolans rektor, Eva Lundgren svarade med att därefter låta en solist sjunga första versen av "Kristallen den fina " – varefter kvartetten svarade med andra versen. Glatt samkväm liksom dansen vidtog.

Några minnesbilder

Ju längre man kan se bakåt, - desto längre i framtiden kan man se. Tiden går i takt med utveckling och erfarenheter. Perioden mellan hägg och syren minns vi vår studentexamen, med eller utan klarsynta censorer. Vid gullregnets gula blommor har det för snart 80 år sedan varit tid för Växjöstudenterna att mötas på den s.k. Studentdagen. Det bästa man kan spara till ålderdomen - är sig själv.

Studentdagen ger tillfälle till möten med såväl gamla som nya vänner. Återseendet, nya bekantskaper: flickan, gossen, som vi sett tidigare med ung-domlig glädje, värme, kärlek - på håll.

Vi minns Heimdallsfesterna, med skoldanser. Vi minns kanske aulan på Gamla Läroverket, där man vid morgonsamlingen såg upp till gymnasisternas upphöjda platser på vänster och höger balkong. Några drömde om att få sitta där, när de lämnat realskolan och blivit gymnasister.

Återseendet av en del av samma krets av skolkamrater från Katedralskolan i Lund eller Uppsala. De kunde ett ord på vägen, handledning till studier och nationsliv, till studentsången. Återseendet av mina fjällvandrande vänner eller - plötsligt ur vimlet på Studentdagen – en klapp på axeln och en vän röst: "Minns Du mig"? Återseendet genom åren i en tid då några av våra gymnasielärare kunde vara närvarande på det årets Studentdag: Den vänder sig inte om, som leds av en stjärna.

Natan Valmin, Einar Ekegård, karismatiska lärare i de klassiska språken med antikens historia. Vår avhållne klassföreståndare Åke Karlsson, franskläraren Sigrid Berntman liksom lektorn i filosofi Björklund, som vi successivt fick vidgade vyer av med Cartesius teser: Cogito ergo sum, jag tänker alltså är jag till. Hela världen är en rad underverk, men vi är så vana vid dem, att vi kallar dem vardag. I allmän och svensk historia undervisade adjunkten Vroland och vår språkutveckling och svensk uppsats hade på sitt sätt Greta Ekstrand hand om. Vi minns Nils Andersson, som i musikens värld öppnade upp pedagogiskt och trevligt möte med klassiska och modernare tongångar.

Tack till de lärare vi älskat mera och till de, som vi ändå respekterat. Alla behöver både tyglar och vingar. Det krävs bara en enda solstråle för att jaga skuggorna på flykt.

Mitt Tacktal på nyvunnen hexameter till våra lärare vid Studentdagens middag, under Stadshotellets kristallkronor, blev den 3 maj **1964** så här:

*Lotten har fallit på mig att här för latinare tala,
tolka så vackert det går, vårt tack till skolan, de lärare alla.
Hyllom vi först **Arnold Guntsch**, förvisso en Jupiters like,
vilken med Härskarens hand lotsar vår skuta igenom,
styr han sin skola med kraft och skaffar oss väg i staketet,
för **Natan Valmin** vår honnör, den akaiske forskarn, hellenen
musernas gynnade vän och latinarnas särskilde gunstling!
som på den knaggliga väg högt uppför läroverksbacken,
svär väl ett tag då och då, båd på grekiska, tyska och spanska...
honom vi skänker vårt tack, som vår lots mellan Scylla, ... Charybdis
samt för det attiska salt, som han strött över Cicerotalen;
Svävar vi så, med **Mumme** vi så, vår boss i Platonska sfären
Tala om "Dinget an sich" med flera rätt djuptänkta frågor,*

Men alltid begrep vi en sak, som aldrig togs upp till votering,
 Vi hade framför oss en vän, när **Björklund** tog plats i katedern!
 Fram har vi kommit helt visst till mångförfarne **Vrolando**,
 Vilken i svepande drag visat historiens marker,
 Ack vad det luktade krut, där nere i slaget vid Lützen... men
 Varför tog Sveriges historia slut med Oscar den I:s regering..?
 Tåligt om Svenskans kultur och ans den snövita **Greta** predikat,
 Tyvärr blev ju inte allt som hon tänkt och klen blev nog resultatet! ?
 Fru **Lita** oss lärt med finess...parlera på italiano
 Vi vändats med Dante ibland, men fröjdats med Decamerone!
 "Something is rotten in fact" så talte vår engelske **Åke**,
 Men syftade inte på oss, Han vårt trognaste stöd i katedern,
 Vet ju så särdeles väl, att åldern tar ut sin rätt, -
 Ock ungdomen sina rättigheter;
 Fru **Bertmans** förödande charm har tycke av fransk Rivera
 Som transalpinsk resenär, hon lärt oss det galliska språket,
 Ofta hon har oss förtalt om Fredrika Bremer och Hög-löneyrken!
 Naaääååå, så genmälde nu **Skagert** – Nationalekonomen,
 Penningkretsloppet blev kasst, desslikes ock bruttoprodukten.
Åke Rydemans vänliga blick, den nyvalde Döm-komministern
 Alltid med glädje vi mött i LIV:s stora kateder...
 Gudar i sten och fetischer med mera från ur-religioner
 Tecknade Åke så väl, att det isade nästan i ryggen...
Grönkvist och Sixten, kaptenen, med kraft oss trimmat för Tokio-spelen –
 Ock **Nisse**, Fru musicas vän, från Orfeus till Händel och Bartok
 Rustat oss väl att också förstå att spela studentkvällsmusiken.
 Länge jag talat för Er, men blommorna blev alltför enkla,,
 Hade jag blott en pegas med flygande, kraftiga vingar
 Skulle jag funnit de ord, som än bättre - passa för stunden.
 Tack vill jag säga Er nu, - för er strävan mot mål med Studenten:
 Säkert skall minnenas rad, de ljusa dock mer än de mörka,
 Följa oss fram genom År, som vänta oss efter Examen.

Personer i Studentdagens vimmel

På senare tid har gamla skolfoton, klassfoton dykt upp i appen StayFriends, som återkallat minnen före och efter din studentdag. Inom idrotten den namnkunnige Bengt Bendeus, numera verksam i Dubai. Idrottsprofilen och "Mästarnas mästare" Carolina Klüft ingår även i kretsen av Studentdagens stipendiater inom Växjöstudenternas Förbund. Stipendiet instiftat fordomdags av Axel Bergstrand, utdelas ännu årligen till en framstående student med goda studieresultat eller utvald som en mycket god kamrat.

Inom mitt eget ämne, juridiken, kom Magnus Jisborg att bli en pedagogisk handledare, för seminarieuppsatser i juridik, liksom Stefan Idefeldt och Lennart Wetterling på anrika Östra Värends Domsaga på söder där jag kom att bli notarie. Där fick jag möta distriktslantmätaren Åke Wergel och sedermera hans döttrar också Växjöstudenter. Länsarkitekten Hans Lindéns döttrar aktiva i föreningen Heimdall, med "Sasse", Lars von Vulté vid pianot. Minnen även av domkyrkoorganisten Ture Olssons döttrar, som lärde mig dansmusik och att dansa... Beth

von Schreeb årligen närvarande på Studentdagen en god vän sedan många år tillbaka. Tankarna går även till mina egna klasskamrater som betytt mycket för sammanhållningen, men som dessvärre minskat i antal, gått bort under senare år.

Fortsättningen

Idag för snart 80 år sedan står fortfarande en inspektor i spetsen för dagens välorganiserade Studentdag. Denne Inspector svarar tillsammans med seniorskollegiet för förbundets planering och arbete.

Studentdagarna har dokumenterats år för år i Årsskrifter. En samling av enbart "Minnestal" har efter en särskild donation på senare tid utkommit (2003). Till Studentdagen kan kallas alla studenter från Gamla läroverket, senare Katedralskolan och Teknikum. Någon årsskrift utgavs inte år 1942. Några protokoll och manus av Minnestal står ej att finna, men ett referat i Smålandsposten, liksom vad min far har berättat, har fått bilda vinjett till hur det började, - hur Studentdagen 1942 blev till. År 1947 övergick detta till Växjöstudenternas förbund, med landhövning Thorwald Bergquist som Inspector och stöttepelare, far till vår nuvarande Inspector, Mats Bergquist.

Idag firar vi snart Studentdagens 80-års-jubileum. Lärarnas och elevernas roll är det som blir utbildning – övergår till bildning och - sedermera resulterar i olika mått av kultur. Kunskap kommer ... men bildning dröjer. Vi lever i en tid där ingenting är omöjligt, - gårdagens dröm är dagens förhoppning, och morgondagens verklighet; - Se mot Framtiden – Du kommer att tillbringa resten av Ditt liv Där – även som Växjöstudent!

– Var Välkommen i kretsen av likasinnade, nya och gamla Växjöstudenter!

Sven-Axel Bergstrand